

Zaanstreek

Historische foto van De Paauw met molenschuur. GEMEENTEARCHIEF ZAAINSTAD

De Paauw, van puinhoop naar parel

José Pietens

Nauerna ★ Aan de Vaartdijk heeft zich een ware metamorfose voltrokken. Waar ooit een zwaar vervallen bouwval op een met troep bezaaid erf stond, staat nu een frisgroen bouwwerk te pronken. Molenschuur De Paauw is in volle glorie gerestaureerd.

Restaurateur Bart Nieuwenhuijs en

zijn medewerkers hebben ongeveer een jaar 'getimmerd' aan de schuur. Toen laatste bewoner Theo Vleeshakker in 2008 overleed, was de buurt niet meteen te porren voor behoud van de schuur. Nieuwenhuijs: „Het was hier een enorme puinhoop. Omwonenden wilden het liefst dat alles gesloopt zou worden en er nieuwe woningen zouden komen.”

Gaandeweg sloeg de stemming om. Naarmate het terrein en de schuur opknapt, maakte weerstand plaats voor waardering. „En nu is iedereen trots op de parel van Nauerna.”

De restauratie begon officieel in november 2013, met het opruimen van erf en schuur. Buurtbewoners en ambtenaren hielpen spontaan een handje mee. De laatste bewoner was een 'jager-verzamelaar', zegt Nieuwenhuijs met een lach. „Alles lag vol, tot een meter in de grond. Echt dramatisch. Het mees- te was huisvuil. We zijn maanden bezig geweest. Er is in totaal vierhonderd kuub vuil (het equivalent van 1666 kliko's, red.) weggehaald.” Het herstel van de fundering was eveneens een gedenkwaardigeklus.

Molenschuur De Paauw is in oude luister hersteld.

FOTO JOSÉ PIETENS

De schuur rust op zo'n zeshonderd palen, die allemaal rotte paalkoppen hadden. Omdat de vloer intact moest blijven, werden er loopgraven onder gegraven. „Van daaruit hebben we de rotte delen van alle paaltjes afgezaagd. We wilden zo zuiver mogelijk restaureren. Er was nog maar weinig goed. Sommige balken hebben we voor twee-

derde vernieuwd. Dat is de kunst, om zoveel mogelijk te hergebruiken. Zo deden ze dat vroeger ook: als ze een molen wilden bouwen, gingen ze eerst in de omgeving kijken of er nog oude onderdelen te koop waren. Tijdens het werk zijn we een paal uit 14,80 tegengekomen, terwijl de molen uit de 17de eeuw kwam.” Van het molen-

fundament is niets meer terug te vinden. „Dat is heel secuur weggehaald toen de molen in 1895 werd gesloopt.”

Veel materiaal over de schuur en de molen was niet voor handen. „We hadden maar een foto van de molen en de schuur. De molen staat in de vreugdestand, de mensen staan netjes te poseren. Waarschijnlijk is die foto gemaakt door een marskramer, die langs de molens reed om te fotograferen. Van een andere molen die hier in de buurt stond, is namelijk precies zo'n zelfde foto gemaakt.” Meer kennis werd opgedaan via sporenonderzoek. „En gelukkig werden molens vroeger volgens dezelfde standaard gebouwd. Het was niet zo dat voor elke molen opnieuw het wiel werd uitgevonden.”

Klokgevel

Des te opmerkelijker dat de schuur met zijn klokgevel afwijkt van de gebruikelijke schuren. Waaronder die gevel er op zit, weet Nieuwenhuijs niet. Dat er in de schuur een blokmaalderswoning zit, speelde volgens hem niet mee. „Er werd altijd sober gebouwd. Ook bij woonhuizen.” De blokmaalderswoning, de woning van de meesterknecht, maakt de molenschuur uniek. In oliemolens werd doorgaans niet gewoond. Men had de opslagruimte hard nodig en voor de bewoners was het geen pretje om dag en nacht in het gestamp van een olieslagerij te zitten.

Stichting Zaanse pakhuizen, eigenaar van de schuur, wil ook de woning reconstrueren. Delen ervan waren door de hele schuur verwerkt en zijn door Nieuwenhuijs als een soort 'klaar-om-te-bouwenpakket' bij elkaar gezet. „Ik zit uren op die stukjes hout te puzzelen, om alles zo waarheidsgetrouw

mogelijk in elkaar te zetten. Je komt zo leuke dingen tegen. Op een van de stijlen bij de ingang werd bijvoorbeeld geturfd hoeveel zaad er binnen kwam. Dat staat er nog steeds op.”

Na de sloop van de molen werden in de schuur vier woningen bijgebouwd. De schuurvloer meet

10x19,6 meter en daar werd met vijf families op gewoond. „Dunne wandjes van twee centimeter ertussen, je hoorde alles. Er hebben hier veel mensen gewoond. Toen we hier aan het werk waren, kwam er elke week wel iemand voorbij die zei: „Oh, hier heb ik nog gewoond. Erg gehorig was het.”

Schuur en erf waren een grote puinhoop. FOTO'S ALFONS VAN SCHINDEL

Een Zaanse unicum

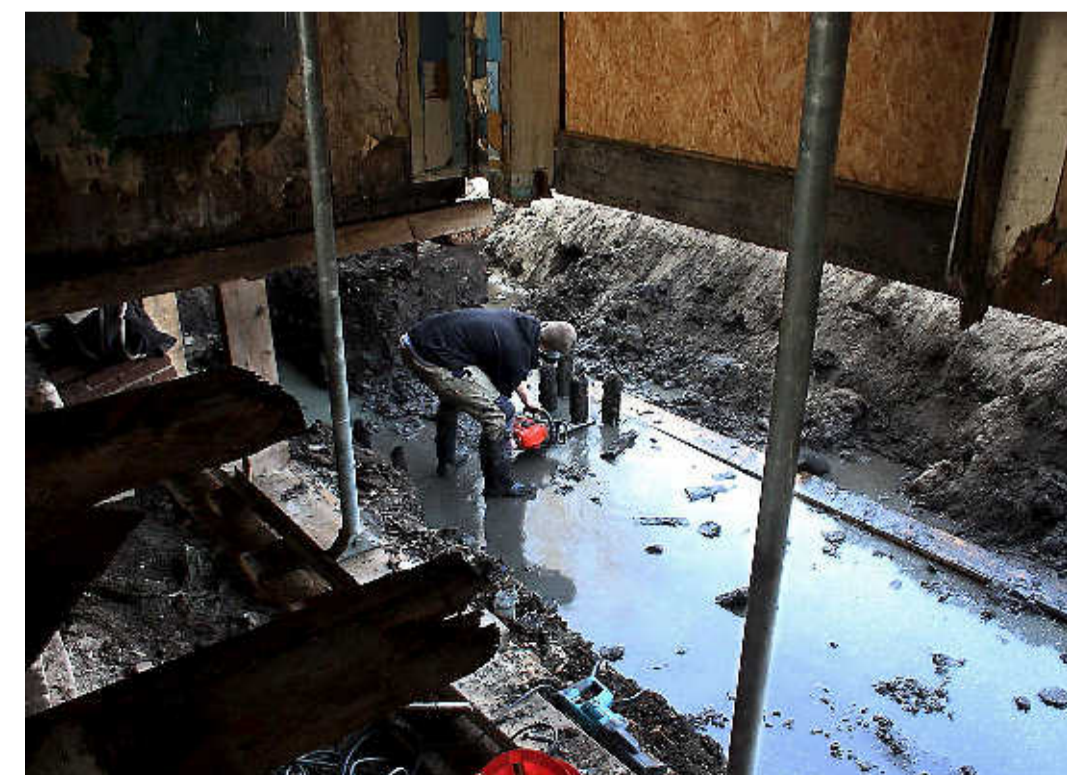
Oliemolen De Paauw werd in 1669 gebouwd. Het was een dubbele oliemolen, wat onder meer betekent dat de molen een dubbel slagwerk had. Dag en nacht werd er zaad tot olie geslagen. De molen was tot 1895 in bedrijf. Hij werd weggehaald door de Oost-zaanse molensloper Jacob de Boer Pieterz. De molenschuur, gebouwd rond 1850, bleef gespaard; waarschijnlijk vanwege de huuropbrengsten.

Sinds 2005 hebben vele instanties zich gebogen over de waarde van de molenschuur. Voor stichting

Zaanse pakhuizen, sinds 2010 eigenaar van het provinciale monument, staat de waarde buiten kijf. „In de Zaanstreek stonden ooit 204 oliemolens. Daarvan zijn er nog maar vier over. De schuur is een Zaanse unicum vanwege de in-pandige blokmaalderswoning. De restauratiekosten - bijna een kwart miljoen - zijn door onder andere de provincie Noord-Holland en Afvalzorg Nauerna gesubsidieerd. Zodra molen De Haan is overgebracht en gerestaureerd, wordt het geheel verhuurd als woon-/werkplek.

Restaurateur Bart Nieuwenhuijs ruimt de rommel op.

Van alle palen werden rotte delen gezaagd.

Zaanstreek

Restaurateur puzzelt uren op stukjes hout

Vele plannen voor De Haan

Molen De Haan is in 1848 gebouwd op de grens tussen de dorpen Benningbroek en Sijbekarspel; het achtkant van de molen komt oorspronkelijk uit de Zaanstreek. In 1934 raakte De Haan buiten bedrijf.

In 1942 werd het wickenkruis eraf gehaald en in 1950 werd de kap met de as en roeden verwijderd. In 2004 kocht aannemer Klaas de Leeuw uit Schagen de molen, met de intentie hem in oude luister te herstellen. Het bedrijf restaureerde het achtkant en vervoerde het naar zijn huidige plek langs de A7. De Leeuw hoopte de molen weer draaiend te krijgen, met een horecabedrijf erbij. De molen zou een bruidssuite worden, echtparen zouden met de Stoomtram naar hun trouwlocatie kunnen rijden. Dit idee liep steeds spaak op de financiering; de eigenaar weet dit aan de crisis. Er is 5 tot 6 ton nodig om de molen op te knappen. De Leeuw sprak met twintig gegadigden. Er waren onder meer plannen voor een conferentieoord, een educatieve attractie en huisvesting voor arbeidsmigranten.

Ongeveer een jaar geleden nam stichting Zaanse pakhuizen contact met hem op. Verplaatsing van de molen naar Nauerna is volgens stichting Zaanse pakhuizen 'zo goed als rond'.